

Accesul la un avocat ca mijloc de prevenire a maltratării

*Extras din cel de-al 21-lea Raport general,
publicat în 2011*

18. Posibilitatea persoanelor luate în custodia poliției de a avea acces la un avocat este o garanție fundamentală împotriva maltratării. Existența acestei posibilități va avea un efect descurajator asupra celor inclinați să maltrateze persoanele reținute. În plus, un avocat este persoana potrivită pentru a lua măsuri corespunzătoare dacă persoanele reținute sunt maltratate într-adevăr.

19. Pentru a fi pe deplin eficient, dreptul de a avea acces la un avocat trebuie garantat încă de la începutul privării de libertate¹. Într-adevăr, CPT a observat în repetate rânduri că perioada imediat următoare privării de libertate este cea în care riscul intimidării și maltratării fizice este cel mai ridicat. În plus, dreptul de acces la un avocat trebuie să fie aplicat chiar din momentul privării de libertate, indiferent de statutul juridic exact al persoanei în cauză; mai precis, persoana respectivă trebuie să se bucure de acest drept din momentul în care a fost declarată oficial „suspectă”. De exemplu, legislația multor țări europene îi obligă pe indivizi să vină – și să stea – într-o instituție de aplicare a legii o anumită perioadă de timp în calitate de „martor” sau pentru „discuții informative”; CPT știe din experiență că persoanele respective pot fi expuse unui risc crescut de maltratare.

20. Toți cei care sunt privați de libertate trebuie să se bucure de dreptul de acces la un avocat, indiferent cât de „minoră” este infracțiunea de care sunt suspectați. În multe țări vizitate de CPT, indivizii pot fi privați de libertate timp de mai multe săptămâni, pentru așa numitele infracțiuni „administrative”. Comitetul nu vede nicio justificare în a le refuza acestor persoane dreptul la un avocat. Mai mult, Comitetul a întâlnit adesea practica de a reține persoanele suspecte de o infracțiune penală sub o acuzație administrativă, pentru a se evita aplicarea măsurilor de siguranță aplicabile în cazul suspectilor pentru o faptă penală; a exclude anumite infracțiuni din zona de acces la un avocat implică inevitabil riscul apariției unor astfel lacune în aplicarea garantiilor fundamentale.

21. În mod similar, dreptul de acces la un avocat trebuie să se aplice, indiferent cât de „gravă” este infracțiunea de care este suspectată persoana deținută. Într-adevăr, cei suspectați de infracțiuni deosebit de grave pot fi cei mai expuși riscului maltratării, și prin urmare, având cea mai mare nevoie de accesul la un avocat. În consecință, CPT se opune măsurilor ce prevăd refuzul sistematic, pentru o perioadă dată, a accesului la un avocat pentru persoanele deținute care sunt suspecte de anumite categorii de infracțiuni (e.g. infracțiuni cuprinse în legislația anti-terorism). Problema justificării restricționării dreptului de acces la un avocat trebuie evaluată pentru fiecare caz în parte, și nu poate fi determinată de categoria de infracțiuni.²

¹ Desigur, în funcție de circumstanțele cazului, dreptul de acces la un avocat poate deveni operațional chiar și mai devreme.

² Se poate face referire aici la hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cazul *Salduz v. Turkey* (27

22. CPT recunoaște pe deplin că în mod excepțional poate fi necesar să se întârzie pe o anumită perioadă accesul unei persoane deținute la un avocat ales de ea. Totuși, aceasta nu trebuie să determine refuzul total al dreptului de acces la un avocat în timpul perioadei respective. În aceste cazuri, trebuie organizat accesul la un alt avocat independent, în care să se poată avea încredere că nu pune în pericol interesele legitime ale anchetei. Se poate dovedi pe deplin la îndemână să se facă dinainte aranjamente satisfăcătoare pentru acest tip de situații, prin consultații cu Asociația locală a baroului sau cu Societatea juridică.

23. Dreptul de acces la un avocat al unei persoane aflate în custodia poliției trebuie să includă dreptul de a-l întâlni în particular. Ca o măsură de siguranță împotriva maltratării (diferită de mijloacele de a asigura un proces corect), este esențial ca avocatul să se afle în prezență fizică directă cu deținutul. Acesta este singurul mod de a putea face o evaluare fizică și psihologică corectă a stării persoanei în cauză. De asemenea, dacă întâlnirea cu avocatul nu are caracter privat, este posibil ca persoana deținută să nu se simtă liberă să dezvăluie maniera în care este tratată. Dacă s-a acceptat, în mod excepțional, ca avocatul respectiv să nu fie cel ales de persoana deținută, ci un avocat înlocuitor, ales în urma unei proceduri stabilite dinainte de comun acord, CPT nu vede necesitatea derogării de la confidențialitatea întâlnirilor între avocat și persoana în cauză.

24. Dreptul de acces la un avocat trebuie să includă de asemenea dreptul ca avocatul să fie prezent în timpul interogatoriului condus de poliție, iar avocatul trebuie să poată interveni în cursul interogatoriului. Desigur, aceasta nu trebuie să-i împiedice pe ofițerii de poliție să înceapă imediat interogatoriul unei persoane deținute care și-a exercitat dreptul de acces la un avocat chiar înainte de sosirea acestuia, dacă acest lucru este impus de urgența cazului examinat; și nici nu trebuie să excludă înlocuirea unui avocat care împiedică desfășurarea corespunzătoare a unui interogatoriu. Acestea fiind spuse, dacă se întâmplă o astfel de situație, poliția trebuie să-și asume ulterior răspunderea acțiunilor sale.

25. În sfârșit, pentru ca dreptul de acces la un avocat al unei persoane aflate în custodia poliției să fie pe deplin eficient în practică, trebuie să fie pregătite deja prevederi corespunzătoare în această fază incipientă a procedurii penale pentru persoanele care nu sunt în situația de a putea plăti pentru un avocat.